

Список літератури:

1. Посохов С. І. Музей закладу вищої освіти в контексті позашкільної освіти: актуальні завдання. *Наукові записки кафедри педагогіки* [ХНУ ім. В. Н. Каразіна]. 2019. Т. 1. № 45. С. 47–58.
2. Музейная педагогика: из опыта методической работы / ред. А. Н. Морозовой, О. В. Мельниковой. Москва: ТЦ Сфера, 2006. 416 с.

ШКІЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЯК ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ТА ПРОСВІТНИЦЬКИЙ РЕСУРС

Тетяна Ремех,

кандидат педагогічних наук,
завідувачка відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ,
e-mail: remehtatyana@gmail.com

Анатолій Савенков,

учитель-методист,
директор опорного закладу,
учитель історії вищої категорії,
Опорний заклад «Засульський ліцей
Засульської сільської ради Полтавської області»,
с. Засулля Лубенського району Полтавської обл.,
e-mail: zaszgimn@ukr.net

Шкільний музей є феноменом вітчизняної культури та освіти. Майже 4 тисячі музеїв, що діють сьогодні в освітніх закладах України — найчисельніша група музейної мережі нашої країни [3]. Це музеї різних профілів — історичні, краєзнавчі, етнографічні, літературні, бойової слави, історії освіти тощо. [4].

Окремі питання музейної педагогіки є предметом дослідження низки вчених, серед яких Л. Гайда (досвід і перспективи розвитку музейно-педагогічних центрів України) [1], Д. Кепін (огляд музейної справи за роки незалежності України) [2], О. Міхно (досвід і перспективи шкільних музеїв, роль Педагогічного музею України в популяризації шкільного музейництва) [3] та ін. Однак діяльність шкільних музеїв досі перебуває на периферії

наукової та громадської уваги. Крім того, процес упровадження програм музейної педагогіки відбувається знизу [1, с. 184], як правило, завдяки зусиллям педагогів-аматорів та представників громадських організацій. Тому актуальними залишаються питання висвітлення нинішнього стану шкільної музейної справи та прогнозування перспектив її розвитку.

Мета нашої наукової розвідки — показ діяльності шкільного музею як інноваційного освітнього простору, дослідження його просвітницького потенціалу, популяризація діяльності шкільного музею на прикладі історико-краєзнавчого музею «Історія Посульського краю» Опорного закладу «Засульський ліцей Засульської сільської ради Полтавської області».

У Полтавській області на сьогодні нараховують 174 шкільні музеї різного профілю [5]. До цього реєстру історико-краєзнавчий музей «Історія Посульського краю» Засульського ліцею включений у 2018 році за профілем «історико-краєзнавчий» [5].

Тематична будова музею охоплює 13 розділів: «Природа Посульського краю», «Наш край у давнину», «Посулля в період княжої доби», «Козацька доба», «Посулля у XIX столітті», «На межі двох століть», «Край на початку XX століття», «Буремні 20–30 рр. XX століття», «У полум'ї Другої світової війни», «3 руїн та попелу», «Шістдесяті: люди, події, факти», «На хвилях застою та перебудови», «На порозі нового тисячоліття». Музей має високохудожнє оформлення із представленням скульптур, скульптурних композицій, барельєфів. Експозиція забезпечує оригінальне подання інформації з використанням сучасних аудіо, відео, світлових технологій¹.

Втіленню в життя задуму створення шкільного музею сприяла зустріч адміністрації ліцею із представниками міжнародної благодійної організації «Пам'ятайте нас», що опікується питаннями Голокосту. У часи Другої світової війни в Засуллі розстріляно понад чотири тисячі євреїв. Було запропоновано увіковічити пам'ять про цю трагічну сторінку історії краю, створивши експозицію в музеї ліцею. Коштом організації «Пам'ятайте нас» було створено й у 2016 році відкрито першу залу музею, кілька експозицій якої розкривають трагедію Засульського голокосту.

¹ фото експозицій музею, певних музейних подій можна переглянути за покликанням: http://zasgimn.ucoz.ua/publ/stezhkami_ridnogo_kraju/1-1-0-727; <https://kolo.news/category/osvita/17287>

За підтримки депутатів Засульської сільської ради було створено ще дві зали. Наразі планують відкриття четвертої зали, де серед інших будуть експозиції присвячені сьогоденню та перспективам Засульської громади.

Три зали музею відтворюють історію Засулля від найдавніших часів і до кінця Другої світової війни. У першій залі відвідувачів зустрічає величезний динозавр. За чутками, рештки цих доісторичних істот місцеві мешканці знаходили в піщаному кар'єрі поблизу Засулля.

«Коні ржуть за Сулою, дзвенить слава в Києві», — так автор «Слова о полку Ігоревім» зобразив одну з сторінок історії Посулля — битву з половцями між Солоницею і Войнихою 12 серпня 1107 року. Детально описано хід цього бойовища й у «Повісті минулих літ». Відомим дослідником «Слова о полку Ігоревім» був уродженець с. Солониця Павло Павлович Охріменко, професор, доктор філологічних наук, про якого в музеї розміщено цікаву експозицію.

У Засуллі і Солониці у ході досліджень археологів, істориків та краєзнавців XIX—XX ст. Ф. Камінського, К. Бочкарьова, О. Сухобокова, О. Сидоренка віднайдено й задокументовано багато старожитностей, нині зосереджених у державних музейних збірках, які засвідчують факти освоєння території села, починаючи з кам'яного віку. Експозиції музею ліцею розповідають про походження назв «Засулля», «Сула», про ранньослов'янське поселення Засулля, виявлене в 1981–1982 рр. під час археологічних розкопок, під час яких було досліджено рештки житла, господарської ями та дитяче поховання VI—VII ст. Макет поселення давніх слов'ян — гордість музею.

Особливою подією в історії Засулля був трагічний акорд повстання Северина Наливайка. У 1596 році в урочищі Солониця відбувся фінальний бій між козаками під супроводом Наливайка та польським військом. Зраджений частиною реєстрових козаків Северин Наливайко та інші ватажки були схоплені й видані полякам. Фігура козацького ватажка Северина Наливайка в повний зріст стоїть із шаблею та пістолем, ніби він і зараз готовий дати відсіч усім, хто зазіхнув на рідний край.

Історія Посульського краю — це й історія особистостей. На початку XX ст. під керівництвом Анастаса Єгоровича Зайкевича,

професора Харківського університету, керамолога, Героя Праці (1930р.), який з 1915 року мешкав у родовому маєтку в Солониці, було створено показове дослідне насіннєве господарство. Життєвий і науковий шлях А. Зайкевича висвітлено в музеї. Одним з перших, хто розповів світу жахливу правду про голодомор 1932–1933 рр., був видатний письменник української діаспори Василь Барка (В. Очерет), автор роману «Жовтий князь» — уродженець Солониці.

На фронтах Другої світової війни полягло понад 330 вихідців із Посульського краю, на честь яких у 1967 році встановлено монумент Вічної Слави. Звання Героїв Радянського Союзу присвоєно випускникам школи Петру Григоровичу Дейкалу та Василю Семеновичу Куку.

У 60-ті роки ХХ ст. місцевий колгосп очолював Григорій Олійник, який отримав звання Героя Соціалістичної Праці. Це господарство стало аграрним лідером області та УРСР. Серед передовиків сільськогосподарського виробництва — ланка Ніни Павлівни Мороз. Ця ланка здобула славу не лише завдяки трудовим досягненням, а й як народний самодіяльний колектив «Яворина» (хор-ланка Н. Мороз).

У Солониці народився відомий бандурист Євген Олександрович Адамцевич, автор «Запорізького маршу»; у Засуллі — український вчений-географ, доктор географічних наук, академік, директор Інституту географії НАН України Леонід Григорович Руденко. Вихідці із Посульського краю Володимир і Олександр Махно є чемпіонами з карате 23 літньої Дефлімпіади в м. Самсунг (Туреччина), а Олег Приймачов є майстером спорту міжнародного класу, неодноразовим чемпіоном світу з тайландського боксу.

Історико-краєзнавчий музей ліцею є не тільки збирачем і хранителем кола пам'яток місцевої матеріальної і духовної культури, а й новітнім освітнім простором та важливим просвітницьким центром громади. Щорічно протягом останніх трьох років екскурсиводи — учні ліцею — проводять близько 30 екскурсій для учнів та студентів освітніх закладів Лубен, Миргорода, Пирятина, Лубенського району, депутатів місцевої сільської та районної рад, сільського та районного активу, Засульської ОТГ. Географія відвідувачів музею розширюється: експозицію

історико-краєзнавчого музею ліцею відвідали вчителі Фастова Київської області, волонтери з Харкова, представники єврейських общин Миргорода, Кременчука, Харкова, представники Норвезької благодійної організації «Fairshare», благодійної організації «Евен ейзер», громадських організацій.

Музей ліцею можна розглядати як місцеву соціальну інституцію. Актив музею тісно співпрацює із Засульською сільською радою, громадськими організаціями, Лубенською єврейською общиною (від збору матеріалів для експозиції до відзначення трагічних дат (16 жовтня — день розстрілу мирного єврейського населення в Засульському яру; 27 січня — Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту). Музей — це простір для проведення різноманітних тематичних заходів: відзначення Дня визволення України, Дня пам'яті та примирення, Дня пам'яті жертв голодоморів. Так у другому залі музею до роковин Голодомору 1932–1933 років відбулася презентація художньо-документального видання «Дзвін вічної пам'яті».

Музей є освітньою базою для розвитку пізнавальної активності учнів ліцею. Під час уроків історії, літератури, інших предметів учні знайомляться з дивовижними подіями та унікальними особистостями рідного краю.

Дослідження й знання історії свого освітнього закладу, рідного села та краю робить людину більш свідомою, викликає переживання за події минулого, змушує замислюватись над майбутнім та проблемами сьогодення, формує її громадську активність. Беручи участь у створенні експозицій, проводячи екскурсії музеєм, відвідуючи зали музею, учні осмислюють своє коріння, унікальність рідного краю, усвідомлюють важливість збереження пам'яті про тих, чие життя вписане в його книгу історії. Надзвичайно важливим є осучаснений підхід до музейної справи, безпосередня доступність до музею для учнів та громади і, що важливо, їхня активна залученість до цієї справи.

Таким чином популяризація досвіду роботи шкільних музеїв, висвітлення їх ролі в діяльності освітніх закладів і житті громади є одним із основних напрямків розвитку музейної педагогіки. Шкільні музеї потребують підтримки органів місцевого самоврядування, громадськості, розширення контактів із

фахівцями музеїв різних профілів [3]. Розвиток нових напрямків шкільної музейної справи та інноваційних освітніх технологій є запорукою успішної модернізації шкільних музеїв у сучасних умовах, перетворення їх на дієві освітні й просвітницькі центри.

Список літератури:

1. Гайда Л. Музейно-педагогические центры Украины: опыт и перспективы развития. *Вопросы музеологии*. 2012. № 2(6). С. 179–184.
2. Кепин Д. В. Развитие музеологии на Украине за годы независимости. *Вопросы музеологии*. 2015. № 1(11). С. 26–34.
3. Міхно О. Шкільний музей: минуле, сучасне, майбутнє. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/715484/1/D1%94.pdf>
4. Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність. (за редакцією Гайди Л. А.). Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 148 с.
5. URL: <https://poltavatourcenter.pl.ua/images/documents/museums/oglyad-2018/dodat-1.pdf>

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Олена Согоконь,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медико-біологічних дисциплін
і фізичного виховання Полтавський національний
педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
м. Полтава,
e-mail: elena.sogokon@gmail.com

Сучасна музейна педагогіка розвивається в руслі проблем музейної комунікації та спрямована, у першу чергу, на вирішення завдань активізації творчих здібностей особистості. З цією метою розроблено багато різних методик роботи з відвідувачами, які є доступними й необхідними для розвитку пізнавальної діяльності дітей та юнацтва. Музейна педагогіка — це наукова дисципліна на перетині педагогіки, психології, музеєз-